

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 15Co/61/2015
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8113234116
Dátum vydania rozhodnutia: 27. 05. 2015
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Anna Ilčinová
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2015:8113234116.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Anny Ilčinovej a členiek senátu JUDr. Gabriely Klenkovej, PhD. a JUDr. Evy Šofrankovej v právnej veci žalobcu Prvá stavebná sporiteľňa, a.s., Bajkalská 30, 829 48 Bratislava, IČO 31335004, proti žalovaným 1/ Z. B., nar. XX.X.XXXX, naposledy bytom A. A. XX, XXX XX A., občana SR, t.č. na neznámom mieste, zastúpenému opatrovníkom I. P., súdnou tajomníčkou Okresného súdu S., 2/ V. B., nar. XX.X.XXXX, bytom G. X, XXX XX A., občianke SR, o zaplatenie 6.497,55 eur s prísl., o odvolaní žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Prešov, č.k. 20C 15/2014-63 zo dňa 21.11.2014 takto

rozhodol:

Potvrdzuje rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby a vo výroku o trovách konania.

Náhradu trov odvolacieho konania žalovaným nepriznáva.

odôvodnenie:

Napadnutým rozsudkom súd prvého stupňa uložil žalovaným v 1/ a 2/ rade spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcovi sumu 3.396,46 eur s 5% ročným úrokom od 14.6.2013 do zaplatenia. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol a vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Vychádzal zo skutkového zistenia, že dňa 27.5.2008 bola uzatvorená medzi žalobcom a žalovanými zmluva o stavebnom úvere č. 0379930 7 11 a zmluva o mimoriadnom medziúvere č. 0379930 4 12, v zmysle ktorej poskytol žalobca žalovaným mimoriadny medziúver vo výške 6.638,79 eur. Žalovaní sa zaviazali do pridelenia cieľovej sumy splácať úroky mimoriadneho medziúveru 6,79 % ročne s pravidelnými mesačnými splátkami vo výške 37,58 eur a do nasporenia 40% cieľovej sumy sa zaviazali vkladať na účet stavebného sporenia pravidelné vklady vo výške 33,19 eur. Po pridelení cieľovej sumy zmluvy o stavebnom sporení sa žalovaní zaviazali splácať stavebný úver vrátane úrokov vo výške 4,70% ročne pravidelnými mesačnými splátkami vo výške 58,09 eur. Žalovaní porušili zmluvne dohodnuté podmienky a medziúver prestali riadne a včas splácať, preto žalobca listom zo dňa 20.5.2013 odstúpil od úverovej zmluvy. Žalovanej v 2/ rade bolo odstúpenie doručené dňa 5.6.2013 a žalovaný v 1/ rade zásielku neprevzal v odbernej lehote a list bol vrátený žalobcovi dňa 13.6.2013. Žalovaní z úveru uhradili 40 splátok po 40,23 eur a bolo im zúčtované na účte medziúveru s prostriedkami na prislúchajúcom účte stavebného sporenia suma 1.057,94 eur + započítané pohľadávky dňa 23.4.2012 vo výške 241,30 eur a dňa 19.9.2012 vo výške 201,11 eur. Súd prvého stupňa citoval ustanovenia § 52 ods. 1, 2, 3, 4, § 54 ods. 1, 2, § 48 ods. 1, 2, § 457, § 452 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka ako aj ustanovenie § 153 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. V nadväznosti na tieto ustanovenia uviedol, že medzi účastníkmi nebolo sporné, že žalobca poskytol žalovaným ako stavebným sporiteľom úver podľa zákona č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení. Mal za to, že túto zmluvu je potrebné považovať za spotrebiteľskú zmluvu so všetkými právnymi dôsledkami s tým spojenými. Zdôraznil, že žalobca je od uzavretia zmluvy v postavení dodávateľa, ktorý koná v rámci svojej obchodnej činnosti a žalovaní sú osobami, ktoré pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekonajú v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej

podnikateľskej činnosti. Súčasťou zmluvy o úvere boli všeobecné podmienky poskytnutia úveru, ktoré žalovaní ovplyvniť nemohli, nakoľko boli pripravené už vopred pre veľký počet spotrebiteľov. Žalovaným bol teda poskytnutý úver, ktorý čerpali dňa 30.5.2008 vo výške 5.311,03 eur a dňa 26.3.2010 vo výške 1.194,98 eur. Vo vzťahu k námietke žalobcu, že na predmetný právny vzťah je potrebné aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka, súd prvého stupňa uviedol, že keďže sa jedná o spotrebiteľskú zmluvu, všetky režimy a opatrenia určené na ochranu spotrebiteľov platia bez ohľadu na typ štandardnej formulárovej zmluvy a teda platia aj vo vzťahu k úverom ako absolútnym obchodnoprávnym vzťahom. Spotrebiteľské vzťahy, teda zmluvy medzi podnikateľmi a spotrebiteľmi spadajú pod ochranu § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého je neprípustné dojednať so spotrebiteľom nevýhodnejšie ustanovenie zmluvy ako upravuje Občiansky zákonník. Mal za to, že odstúpením od zmluvy sa zmluva ruší od začiatku (ex tunc) a účastníci sú povinní si vrátiť navzájom poskytnuté plnenia, teda žalobca má nárok len na vrátenie zostatku nesplateného úveru bez príslušenstva. Žalobca poskytol žalovaným úver, ktorý žalovaní čerpali dňa 30.5.2008 a 26.3.2010 v celkovej výške 6.506,01 eur z čoho uhradili 40 splátok po 40,23 eur a bolo im zúčtované na účte medziúveru s prostriedkami na prislúchajúcom účte stavebného sporenia 1.057,94 eur a započítané pohľadávky vo výške 241,30 eur a 201,11 eur. Spolu tak bolo zo strany žalovaných uhradené 3.109,55 eur a keďže žalovaní čerpali úver vo výške 6.506,01 eur, súd prvého stupňa ich zaviazal k zaplateniu rozdielnu, teda k zaplateniu sumy 3.396,46 eur a v prevyšujúcej časti žalobu ako nedôvodnú zamietol. K priznanej sume súd prvého stupňa priznal žalobcovi aj úroky z omeškania s odkazom na ustanovenie § 517 ods.1, 2 Občianskeho zákonníka v nadväznosti na § 10c a § 3 Nariadenia vlády SR č. 87/1995 Z.z. v účinnosti do 31.1.2013.

O trovách konania účastníkov rozhodol súd prvého stupňa podľa § 142 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku a vzhľadom na približne rovnaký úspech a neúspech účastníkov vyslovil, že žiadny z účastníkov nemá na náhradu trov právo.

V zákonom stanovenej lehote podal proti rozsudku súdu prvého stupňa, a to proti výroku, ktorým bola žaloba v prevyšujúcej časti zamietnutá odvolanie žalobca. Namietal nesprávne právne posúdenie vecí spočívajúce v tom, že súd nesprávne aplikoval § 48 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s § 457 Občianskeho zákonníka namiesto toho, aby aplikoval § 506 Obchodného zákonníka v spojení s § 344 a nasl. Obchodného zákonníka, teda súd nepoužil správny všeobecne záväzný právny predpis. Mal za to, že aj keby boli ustanovenia Občianskeho zákonníka aplikovateľné, tak súd ich nesprávne vyložil a vyvodil z nich nesprávne právne závery na daný skutkový stav. V rozpore s účelom zákona považoval odvolateľ aplikáciu ustanovenia § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka prvostupňovým súdom, keďže súd vyložil toto ustanovenie tak, že umožňuje vylúčiť uplatnenie nie zmluvných dojednaní, ale zákonných ustanovení, ktorých aplikácia je dôsledkom uzavretia určitého zmluvného typu, teda v danom prípade zmluvy o úvere podľa § 497 Obchodného zákonníka a tiež vylúčil aplikáciu režimu zániku zmluvy odstúpením podľa § 344 Obchodného zákonníka ex tunc. Toto nepovažoval v súlade s účelom § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Vyslovil názor, že ak sa právny vzťah, ktorého účastníkom je spotrebiteľ riadni Obchodným zákonníkom tak je vylúčené, aby sa za neprípustné dojednania považovalo to, že sa budú aplikovať všeobecné ustanovenia Obchodného zákonníka o účinkoch odstúpenia od zmluvy, ktoré sa nakoniec stristo senzú ani nestali súčasťou zmluvných dojednaní. Výklad použitý súdom považoval v rozpore s § 1 ods. 2 Obchodného zákonníka, ktoré ustanovenie zakotvuje, že Obchodný zákonník je lex specialis vo vzťahu k Občianskemu zákonníku ako lex generalis. Súd prvého stupňa však v skutočnosti aplikoval Občiansky zákonník ako lex specialis vo vzťahu k Obchodnému zákonníku ako lex generalis. Výklad použitý súdom považoval v rozpore s §261 ods. 3 písm. d/ Obchodného zákonníka, z ktorého vyplýva, že právny vzťah zo zmluvy o úvere sa má spravovať Obchodným zákonníkom, pričom toto ustanovenie je kogentné. Výklad použitý súdom považoval aj v rozpore s princípom právnej istoty, pričom poukázal na nálezy Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 22/95 a II. 48/97. Nesprávnosť výkladu prijatého súdom podporil žalobca aj poukazom na vývoj právnej úpravy. Poukázal na to, že s účinnosťou od 1.4.2015 bola prijatá novela Občianskeho zákonníka, konkrétne v § 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka, v ktorom ustanovení bola zakotvená prednosť použitia ustanovení Občianskeho zákonníka aj v prípade, kedy sa inak mali použiť normy Obchodného práva. Z dôvodu prijatia tejto novely žalobca vyvodil záver, že zákonodarcu považoval za potrebné prijať výslovnú úpravu prednostnej aplikácie Občianskeho zákonníka na spotrebiteľské právne vzťahy, čo je dôkazom o tom, že dovtedajšie znenie Občianskeho zákonníka neposkytovalo základ pre jeho prednostnú aplikáciu a tiež, že ustanovenie § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka zostalo nedotknuté, čo je jasným dôkazom o tom, že neposkytovalo základ pre prednostnú aplikáciu Občianskeho zákonníka. Mal za to, že aplikácia práva súdom nemá oporu ani v

právnych aktoch EÚ, na ktoré sa odvoláva, keďže účelom Smernice rady č. 93/13/EHS bolo stanoviť všeobecné kritéria na hodnotenie nekalého charakteru zmluvných podmienok v konkrétnych zmluvách bez ohľadu na to, či sa ako zmluvy čiastočne spravujú ustanovenia občianskeho alebo obchodného práva. Žalobca tiež namietal, že aplikáciou ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka ušlo pozornosti súdu, že plnenie zo strany žalobcu nespočíva len v peňažnom plnení v nominálnej výške úveru, ale aj v službe, ktorej podstatou bolo prenechanie peňažných prostriedkov na používanie na určitý účel. Táto služba logicky nemala charakter peňažného plnenia, nie je možné ju fyzicky vydať, ale má svoju hodnotu a preto je aplikovateľný § 458 ods.1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého sa za takéto obohatenie má poskytnúť peňažná náhrada. Prospech žalovaných totižto nespočíva len v tom, že získali peňažnú sumu vo výške poskytnutého medziúver, ale aj v tom, že tieto peňažné prostriedky mohli používať po určitý čas. Ak by žalovaní nemali vydať obohatenie získané prospechom z možnosti používať poskytnuté peňažné prostriedky, tak by došlo k tomu, že žalovaní od 3.5.2008 používali poskytnuté peňažné prostriedky zadarmo, hoci naopak za normálnych okolností museli za použitie peňažných prostriedkov platiť odplatu. Mal za to, že ak je podstatou právneho vzťahu prenechanie určitej veci na využívanie, tak potom bezdôvodné obohatenie, resp. vydať poskytnuté plnenie nespočíval len v tom, že sa musí vrátiť vec, ale aj v tom, že sa má poskytnúť náhrada za obohatenie spočívajúce v tom, že účastník neplanej alebo zrušenej zmluvy mal možnosť vec užívať, resp. že ju užíval. Nesúhlasil teda so záverom súdu, že má nárok len na vrátenie zostatku nesplateného úveru bez príslušenstva. Navrhol rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Pre prípad, že by odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, tak žalobca žiadal výrokom potvrdzujúceho rozsudku pripustiť dovolanie, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Žalovaní sa k odvolaniu žalobcu nevyjadрили.

Krajský súd v Prešove (ďalej len odvolací súd) príslušný na rozhodnutie o odvolaní podľa § 10 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok ako aj konanie mu predchádzajúce v zmysle zásad vyplývajúcich z § 212 O.s.p. a zistil, že odvolanie žalobcu nie je dôvodné. O odvolaní bolo rozhodnuté postupom podľa § 214 ods. 2 v spojení s ust. § 156 ods. 3 O.s.p., pričom miesto a čas vyhlásenia rozsudku boli oznámené na úradnej tabuli súdu najmenej 5 dní pred vyhlásením.

Prvostupňový súd vychádzal zo skutkového stavu, ktorý má oporu vo vykonanom dokazovaní a vec vo vzťahu k dôsledkom odstúpenia od zmluvy správne právne posúdil. Odvolací súd na zdôraznenie správnosti a na vyrovnanie sa s odvolacími námietkami dopĺňa nasledovné.

Podľa názoru odvolacieho súdu predmetný spor vznikol zo zmluvy uzavretej medzi obchodníkom pri výkone jeho obchodnej činnosti (poskytovanie úverov) a spotrebiteľmi jeho úverovej služby. Ide o spotrebiteľskú zmluvu a sporný vzťah treba posúdiť vo svetle cieľov smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica“). Nejedná sa pritom o spotrebiteľský úver podľa zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (výnimka podľa § 1 ods. 2 písm. a/ zákona č. 258/2001 Z. z.). V čase vzniku zmluvy (26.11.2004) platila nasledujúca definícia spotrebiteľskej zmluvy (§ 23a zákona č. 634/1992 Z. z. o ochrane spotrebiteľa):

(1) Spotrebiteľskými zmluvami sú zmluvy uzavreté podľa Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, ako aj všetky iné zmluvy, ktorých charakteristickým znakom je, že sa uzavierajú vo viacerých prípadoch, a je obvyklé, že spotrebiteľ obsah zmluvy podstatným spôsobom neovplyvňuje.

(2) Na spotrebiteľské zmluvy, ktoré neboli uzavreté podľa osobitného predpisu, sa primerane použijú ustanovenia tohto predpisu.

Nemali by byť žiadne pochybnosti o tom, že predmetná zmluva je typovou zmluvou a že žalovaný nepoužil predmet plnenia na podnikanie, rovnako, že žalobkyňa je podnikateľom a predmet konania sa týka jej podnikateľskej činnosti.

Odvolateľ v odvolaní vytýka prvostupňovému súdu, že na právny vzťah medzi účastníkmi konania aplikoval ust. §§ 48, 52, 53, 54, 451 a 457 Občianskeho zákonníka a neaplikoval ustanovenia Obchodného zákonníka upravujúce ustanovenia o úvere. K tomu odvolací súd uvádza:

Podľa § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka, zmluvné podmienky upravené spotrebiteľskou zmluvou sa nemôžu odchyliť od tohto zákona v neprospech spotrebiteľa. Spotrebiteľ sa najmä nemôže vopred vzdať svojich práv, ktoré mu tento zákon alebo osobitné predpisy na ochranu spotrebiteľa priznávajú, alebo si inak zhoršiť svoje zmluvné postavenie.

Popretím úveru ako absolútneho obchodu sa nemôže rozumieť stav, ak súd aplikuje ustanovenie § 54 ods. 1 OZ, ktoré má svoj obsah a ktorým zákonodarca sledoval dôležitý cieľ v spotrebiteľských zmluvách bez ohľadu na typ zmluvy, teda aj v prípade absolútnych obchodov (absolútne obchody sú vzťahy regulované Obchodným zákonníkom bez ohľadu na povahu účastníkov zmluvy). Zo žiadneho ustanovenia zákona nevyplýva, že by z pôsobnosti ustanovenia § 54 ods. 1 OZ boli vylúčené niektoré typy spotrebiteľských zmlúv. Teda ustanovenie § 54 ods. 1 OZ reguluje aj absolútne obchody.

Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ je ustanovením lex specialis s dopadom na všetky spotrebiteľské zmluvy, a teda aj na odložené platby v spotrebiteľských vzťahoch vrátane úverov. Odvolací súd sa domnieva, že ak by z pôsobnosti ustanovenia § 54 ods. 1 OZ mali byť vyňaté niektoré typy spotrebiteľských zmlúv, zákonodarca by to explicitne upravil. To platí aj na typy upravené v Obchodnom zákonníku. Treba však poznamenať, že ide o pomerne nové ustanovenie a judikatúra súdov je ohľadne tohto ustanovenia zatiaľ zriedkavá (porov. rozsudok NS SR vo veci 5MCdo 20/2009).

Prvostupňový súd uvedené ustanovenie aplikoval dôsledne a podľa názoru odvolacieho súdu v súlade so zmyslom a cieľom predpokladaným zákonom.

Odvolací súd nijako nepopiera argumenty, že úver je absolútnym obchodom; predmetná vec je však o spotrebiteľskej zmluve, ktorá je regulovaná osobitnou právnou úpravou (zákon č. 634/1992 Z. z. a ustanoveniami Občianskeho zákonníka). Ide o vzťah medzi obchodníkom a spotrebiteľom, ktorý prijíma úver na spotrebu. Teda ide o typický občianskoprávny vzťah.

Je náležité a plne v súlade s princípmi ochrany spotrebiteľa, že v prípade duplicitnej právnej úpravy rovnakých inštitútov súkromného práva je dôvodné aplikovať právnú úpravu o občianskych právach a nie podnikateľské právo. S účinnosťou zákona č. 150/2004 Z. z. (1.1.2004) došlo k zásadnej zmene spotrebiteľského práva. Nevýhodnejšie zmluvné klauzuly oproti zneniu Občianskeho zákonníka sa dostali do rozporu s novým ust. § 54 ods. 1 „spotrebiteľovi sa ani inak nesmie zhoršiť jeho postavenie“.

Za stavu dualistickej právnej úpravy (dvojaká právna úprava rovnakých inštitútov súkromného práva) je plošné vylúčenie občianskoprávnej úpravy inštitútov súkromného práva a naopak paušalizovanie obchodného práva typického predovšetkým pre podnikateľskú sféru nenáležité (viď dôsledky pre spotrebiteľov v ďalšej časti odôvodnenia).

Presadzovanie obchodného práva na inštitúty upravené v kódexe o občianskych právach len s poukazom na argumentáciu o úveroch ako absolútnych obchodoch je argumentačne zjednodušené. Sám zákonodarca napríklad pri spotrebiteľských zmluvách, medzi ktoré patria aj úvery, neodkázal pri odstúpení od zmluvy na úpravu Obchodného zákonníka, ale odkazovou poznámkou pod č. 19 pri § 5 zákona č. 258/2001 Z.z. odkázal na právnú úpravu v Občianskom zákonníku, aj keď za spotrebiteľské úvery sa považujú aj úvery ako absolútne obchody a Obchodný zákonník má vlastnú úpravu odstúpenia od zmluvy. Aj keď podľa legislatívnych pravidiel vlády nemajú odkazové poznámky normatívnu povahu, uvedený odkaz zákonodarcu názory o absolútnej prednosti právnej úpravy obchodného práva na spotrebiteľské úverové vzťahy relativizuje.

Odvolací súd už v minulosti použil na účely posúdenia dôsledkov odstúpenia od zmluvy v úverovom právnom vzťahu právnú úpravu obsiahnutú v Občianskom zákonníku (porov. rozsudky vo veciach sp. zn. 6Co 81/2012, 6Co 113/2010, 6Co 218/2012, 6Co 224/2012). Niektoré rozsudky pritom boli podrobené kontrole ústavnosti. Ústavný súd takýto postup neoznačil za ústavne nekonformný (napr. vec I. ÚS 402/2013) a pritom išlo o zásadnú právnú otázku s dopadom na výsledok súdneho sporu (dualistická právná úprava odstúpenia a premlčania).

Prvostupňový súd z dôvodu zrušenia zmluvy s účinkami podľa občianskeho práva (§ 48 ods. 2 OZ) nevyhovel žalobe v časti o úroky a poplatky za poskytnutie úveru (odplata za úver). Za právne významný považoval úkon žalobcu, ktorým odstúpil od zmluvy.

S týmto názorom sa žalobkyňa v odvolaní nestotožňuje a argumentuje, že súd posúdil vzťah iba podľa Občianskeho zákonníka. Podľa nej sa má odstúpenie od zmluvy posudzovať podľa obchodného práva, podľa ktorého účinky odstúpenia a zánik zmluvy nastávajú až od momentu doručenia odstúpenia ex nunc. Poukázala na znenie dohodnutej klauzuly o odstúpení, ktorá predpokladá zachovanie zmluvných nárokov veriteľa aj po odstúpení od zmluvy.

Odvolací súd reflektuje na judikatúru, ktorá podporuje odstúpenie od zmluvy bez rušenia práv zo zmluvy, ktoré vznikli pred odstúpením (napr. NS SR 1MOBdo V 2/2007, NS ČR 33Odo 131/2003). S uvedenou judikatúrou v spoločenských vzťahoch vzniknutých pred zakotvením ustanovenia § 54 OZ do Občianskeho zákonníka sa dá súhlasiť. Žalobkyňou prezentovaná právná konštrukcia a treba povedať, že aj doterajšia judikatúra však nezohľadňujú ustanovenie § 54 ods. 1 v spojení s § 39 Občianskeho zákonníka.

Podľa § 39 Občianskeho zákonníka neplatný je právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.

Podľa § 48 Občianskeho zákonníka od zmluvy môže účastník odstúpiť, len ak je to v tomto alebo v inom zákone ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté. Odstúpením od zmluvy sa zmluva od začiatku zrušuje, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak.

Podľa Občianskeho zákonníka sa zmluva zrušuje s účinkami od začiatku (ex tunc, § 48 ods. 2) a tým zanikajú práva a povinnosti zo zmluvy. Momentom odstúpenia od zmluvy vznikajú práva a povinnosti z porušenia práva (bezdôvodné obohatenie, náhrada škody). Účastníci zrušenej zmluvy si majú navzájom vrátiť už vykonané plnenia (§ 457 OZ).

Ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, ktoré na rozdiel od ustanovení Občianskeho zákonníka zaväzujú spotrebiteľa nad rámec povinností vzniknutých podľa Občianskeho zákonníka, evidentne zhoršujú jeho postavenie. Akékoľvek rozšírenie záväzkov spotrebiteľa vrátane platenia úrokov napriek ich zrušeniu popri vzájomnej reštitučnej povinnosti po zániku zmluvy s účinkami ex tunc postavenie spotrebiteľa zhoršuje. Inými slovami povedané dôsledky odstúpenia od zmluvy podľa zmluvy dohodnutej medzi účastníkmi konania sú nevýhodnejšie ako dôsledky odstúpenia podľa úpravy v Občianskom zákonníku.

Žalobkyňa poukazuje na to, že sa použitím právnej úpravy o odstúpení od zmluvy podľa predpisov občianskeho práva dostáva do nevýhodnejšieho postavenia a v rozpore s princípom právnej istoty.

Odvolací súd s týmto názorom nesúhlasí. Naopak spotrebiteľia môžu právom očakávať, že zmluvné podmienky koncipované v rámci štandardnej typovej zmluvy ich nezaväzujú, pokiaľ sú vo svojich dôsledkoch nevýhodnejšie oproti právnej úprave podľa Občianskeho zákonníka (princíp právnej istoty, dôvery v objektívne občianske právo). Ide o akúsi jednostrannú kogentnosť ustanovení Občianskeho zákonníka v záujme vyššej ochrany pri štandardných typových zmluvách (porov. Kristián Csach, Štandardné zmluvy, Vydavateľství Aleš Čeněk, 2009, str. 178).

Nemožno prehliadnúť, že je to dodávateľ, ktorý naformuloval zmluvu (štandardná typová zmluva) a dobrovoľne sa rozhodol využiť ustanovenie zmluvy o odstúpení, aj keď existujú iné inštitúty súkromného práva, ktoré zmluvu komplexne nerušia s účinkami od momentu jej uzavretia (napr. výpoveď, strata výhody splátok).

Ustanovenie čl. VII zmluvných podmienok, podľa ktorého má spotrebiteľ plniť zmluvné povinnosti aj napriek odstúpeniu od zmluvy je upravené pre žalovaných nevýhodnejšie oproti úprave v § 48 v spojení s § 54 ods. 1, 5 a § 457 OZ.

Predmetná vec sa týka práva Európskej únie (smernica Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách; ďalej „smernica“). Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ je pomerne náročné na dodávateľov a významne chráni spotrebiteľov. Treba však povedať, že ak sa neberie do úvahy výber sumy úveru a podpis, tak spotrebiteľ takmer žiadnym spôsobom neparticipuje na koncipovaní zmluvy. Preto sa dá plne pochopiť pomerne silná ochrana spotrebiteľov, ktorú slovenský zákonodarca zakotvil v ustanovení § 54 OZ. Faktická nerovnosť medzi dodávateľom a spotrebiteľom pri vzájomnej kontraktácii je zjavná a viaceré rozhodnutia Súdneho dvora na to poukazujú (napr. rozsudok C-168/05 Mostaza Claro, bod 25, 26, 27, rozsudok C-240/98 až C-244/98 Océano).

Odvolací súd nemá pochybnosti o súlade ustanovenia § 54 ods. 1 OZ s právom Európskej únie, ktoré umožňuje členským štátom prijať na ochranu spotrebiteľov aj prísnejšie ustanovenia, než aké odporúča smernica Rady 93/13/EHS (čl. 8 smernice Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách „Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné so zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa“, porov. tiež rozsudok súdneho dvora vo veci C-484/08 Caja, uznesenie C-76/10 POHOTOVOSTĚ).

Súdom prináleží súdna kontrola zmluvných podmienok a dokonca aj abstraktná kontrola zmlúv (§ 153 ods. 3, 4 O.s.p.) s cieľom vylúčiť zo života bežných ľudí neprimerané podmienky, ktoré zhoršujú kvalitu života a tak naplniť cieľ čl. 6 citovanej smernice „postarať sa, aby spotrebiteľov neprijateľné klauzuly v zmluvách nezaväzovali“.

Odvolateľka obhajuje dôvodnosť aplikácie obchodnoprávnej úpravy o účinkoch odstúpenia od zmluvy s poukazom na úver ako absolútny obchod.

Odvolací súd nijako nepopiera úver ako absolútny obchod a ani dôvodnosť aplikácie Obchodného zákonníka. Odvolací súd len pripomína, že prednosť majú osobitné ustanovenia právneho poriadku, ktoré sú súčasťou špeciálnej právnej úpravy v oblasti spotrebiteľského práva vrátane ustanovení § 52 až § 54 OZ. O tom, že ide o spotrebiteľskú zmluvu, neboli žiadne pochybnosti a v konečnom dôsledku tomu zodpovedá aj definícia spotrebiteľskej zmluvy, za ktorú sa považuje každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ak ju uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom.

Dualistický systém záväzkového práva na Slovensku je určitá anomália medzi právnymi poriadkami (dve kúpne zmluvy, dvojaká úprava premlčania, dualistická právna úprava uznania dlhu, zmluvných pokút, dvojaká úprava odstúpenia od zmluvy a pod.). Aplikačná prax síce ukazuje, že aj takýto stav môže dlhodobo fungovať (od 1.1.1992), avšak niet rozumného dôvodu na skonštatovanie, že na vadnosť právneho úkonu má dopadať právna úprava regulujúca vzťahy v zásade medzi biznismenmi, ak Občiansky zákonník ako kódex občianskeho súkromného práva takúto úpravu má a je pre nepodnikateľov výhodnejšia. (porov. tiež 5MCdo 20/09).

Uprednostnenie obchodného práva pred ustanoveniami kódexu o občianskych právach má pre spotrebiteľov diametrálne odlišné negatívne následky. Podľa obchodného práva pri uznaní dlhu nie je rozhodujúce, či spotrebiteľ vedel o tom, že dlh je premlčaný (§ 323 ObchZ; (1) Ak niekto písomne uzná svoj určitý záväzok, predpokladá sa, že v uznanom rozsahu tento záväzok trvá v čase uznania.

Tieto účinky nastávajú aj v prípade, keď pohľadávka veriteľa bola v čase uznania už premlčaná. (2) Za uznanie nepremlčaného záväzku sa považujú aj právne úkony uvedené v § 407 ods. 2 a 3. (3) Uznanie záväzku má účinky aj voči ručiteľovi.

Na rozdiel Občiansky zákonník chráni neinformovanú osobu. Občianske právo umožňuje spotrebiteľom až v lehote 10 rokov uplatniť právo na vydanie bezdôvodného obohatenia, ak dodávateľ konal so zlým úmyslom. Obchodné právo takúto možnosť neupravuje. Obdobné rozdiely so zásadne odlišnými dôsledkami sa týkajú aj ostatných dualisticky upravených inštitútov súkromného práva a osobitne aj ručiteľa, ktorý je v podstate odkázaný na aktivitu priameho dlžníka.

Pri názore odvolateľky by sa v celej škále dualisticky upravených inštitútov súkromného práva malo použiť vždy obchodné právo vrátane regulácie inštitútu odstúpenia od zmluvy, s čím sa podľa odvolacieho súdu zásadne nedá súhlasiť. Spotrebiteľia napriek dôvere v objektívne právo zakotvené v kódexe o občianskych právach by sa museli podrobovať pomerne zložitejšiemu a vzdialenejšiemu obchodnému právu, ktoré oproti Občianskemu zákonníku zásadne zhoršuje ich postavenie.

Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ preto treba podľa názoru odvolacieho súdu vykladať tak, že v prípade dualistickej právnej úpravy inštitútov súkromného práva sa na spotrebiteľské právne vzťahy nepoužije obchodné právo (Obchodný zákonník), ak aplikáciou konkrétnej zmluvnej podmienky by sa postavenie spotrebiteľa oproti občianskoprávnej úprave zhoršilo. Ustanovenie § 54 ods. 1 je dôsledkom transpozície čl. 8 smernice. Smernica síce neharmonizuje dualistické právne úpravy inštitútov súkromného práva, no na druhej strane nebráni ani regulácii, akú predstavuje ustanovenie § 54 ods. 1 OZ a ktoré bráni akémukoľvek zhoršeniu postavenia spotrebiteľa oproti tomuto zákonu (rozumej Občianskemu zákonníku, § 54 ods. 1 OZ).

Iná vec je možnosť dojednania iných dôsledkov odstúpenia, a to priaznivejších pre spotrebiteľa. Napríklad typickým výhodnejším dojednaním oproti zrušeniu zmluvy od jej začiatku by bolo dojednanie s cieľom ponechať splácanie nesplatených úverových prostriedkov. Pre spotrebiteľa je výhodnejšie splácať istinu, ako jednorazovo vrátiť (spravidla už spotrebované) úverové prostriedky. Ustanovenie § 48 ods. 2 OZ teda pripúšťa dohodu aj o inom následku, než je zrušenie zmluvy s účinkami od začiatku (ex tunc). Odvolací súd preto preskúmal rozsudok aj vo vzťahu ku kvalite súdnej kontroly klauzuly o odstúpení od zmluvy.

Podľa čl. VII. zmluvy bod 1 „veriteľ má právo od zmluvy odstúpiť a požadovať okamžité splatenie mimoriadneho medziúveru a stavebného úveru vrátane príslušenstva, ak nastane niektorá zo skutočností uvedených v čl. XIX. Všeobecných podmienok.“

Podľa čl. VII. zmluvy bod 6 „odstúpením od tejto zmluvy nezaniká ani právo veriteľa požadovať zmluvne dohodnuté úroky až do zaplatenia celej pohľadávky.“

Podľa čl. VII. zmluvy bod 10 „v prípade odstúpenia od tejto zmluvy sa splatná istina, nezaplatené úroky a poplatky zúčtujú do jednej sumy, ktorá sa ďalej úročí v súlade s bodom 8. čl. VII. tejto zmluvy.“

Ako vyplýva zo znenia zmluvnej podmienky o odstúpení, táto zmluvná podmienka nie je vyvážená a naopak spôsobuje hrubú nerovnováhu v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa. Navyše je nejasná a nezrozumiteľná v kontexte s ostatnými zmluvnými podmienkami a objektívne zhoršuje postavenie žalovaných spotrebiteľov. Slovom zákona (§ 54 ods. 1 OZ) ide o „odchýlenie sa v neprospech spotrebiteľa“, ktoré jednostranne zvýhodňuje iba veriteľa, zachováva všetky jeho práva. Veriteľ pritom nielenže zmluvu vytvoril, ale aj právny úkon odstúpenia naplnil, aj keď mal na výber iné inštitúty súkromného práva.

Klauzula o odstúpení nie je ničím iným, ako poistením zachovania všetkých práv veriteľa vrátane úrokov a poplatkov len s ďalším zvýhodnením, a to o úroky aj za úverové obdobie, ktoré ešte nenastalo. Dohoda o odstúpení zaväzuje žalovaných platiť úroky aj za obdobie, ktoré má ešte len nastať v budúcnosti. Splátky obsahujúce úroky boli rozložené aj na obdobie po odstúpení od zmluvy. Teda odstúpením od zmluvy má veriteľ zachované všetky svoje práva, kým spotrebiteľ žiadne.

Spotrebiteľovi v dôsledku odstúpenia zanikajú všetky práva a vzniká len povinnosť jednorazového plnenia vrátane úrokov a poplatkov, ktoré celé príslušenstvo si veriteľ zúčtuje netransparentným spôsobom do jednej istiny a ďalej úročí navýšenou sadzbou. Poplatky si sporiteľňa započítala z plnení už na začiatku právneho vzťahu, už pri prvej splátke. Formulárové znenie zachovania úrokov a dokonca ich navýšovanie po odstúpení od zmluvy odporuje aj kogentnému ustanoveniu § 517 ods. 2 OZ v spojení s nariadením vlády č. 87/1995 Z.z., ktoré predpokladá presnú výšku úrokov z omeškania.

Vo vzťahu k odvolacej námietke žalobcu týkajúcej sa nedôslednej aplikácie ust. § 457 Občianskeho zákonníka, teda povinnosti žalovaných poskytnúť plnenie za používanie poskytnutých peňažných prostriedkov od 3.5.2008 odvolací súd uvádza, že ide o argumentáciu, ktorú žalobca nepoužil pred súdom prvého stupňa, preto v súlade s ust. § 205a O.s.p. odvolací súd na ňu neprihliadal.

Odvolací súd taktiež nepripustil dovolanie v predmetnej veci, keďže všetky otázky zásadného právneho významu v spotrebiteľskom práve sú vyriešené rozsiahlou judikatúrou.

O trovách odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 142 ods. 1 a úspešným žalovaným náhrada trov odvolacieho konania nebola priznaná, keďže títo si trovy neuplatnili.

Rozsudok bol prijatý senátom Krajského súdu v Prešove v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.